

NÄMDÖNU

Nytt från Nämдöskärgården, Nummer 60 -vårvinter 2024 • Pris: 50 kr

På bilden ser ni mig (Carina Öhman) och mina två hundar Frey och Samson på en slädtur i Jämtland. Dit åker vi varje år för att få lite riktig vinter, umgås med goa vänner och tanka energi. Vi njuter i fulla drag av att göra det vi älskar och att få vara i "slädhundsbulbblan". Idel stora leenden på oss alla tre.

Halloj i stugorna!

Vi har haft ovanligt mycket vinter även om den varit lite upp och ner och hit och dit med kallt och blötväder om vartannat. För min del jublande glad för minusgrader och snö och mindre glad för regn och rusk och halka. På sina ställen har man också kunnat vara ute på isen, och det var längesen.

Tänk att för inte så himla många år sedan kunde vi ta snöscotrar och fyrhjulingar och åka ett helt gäng till Långviksskär eller Biskopsö och grilla korv. Jag undrar om vi får uppleva det någon mer gång.....när jag tänker efter är det nog rätt längesen ändå.

På föreningens årsmöte var det riktigt mycket folk och det känns bra att så många är engagerade. På dagordning såg vi bland annat planer på solceller till Hembygdsgården och renovering av handikapptoaletten.

Görsson avtackades för sina år som ordförande och vi välkomnar Karin Heeroma som ny på uppdraget. Nämndödagen är som vanligt den sista lördagen i juli, personal/ansvarig till kvällspasset efterlyses. Läs hela protokollet längre in i tidningen.

På mötet presenterade Görsson en visionsförklaring i form av ett fint häfte. I den kunde man bland annat se hur åldersfördelningen är bland öborna. Endast 11% är under 40 år och den största åldersgruppen är mellan 70-79 år tätt följd av gruppen mellan 60-69 år. I vår Nämndöskärgård är 76 personer skrivna och så finns det säkert en hel del som tillbringar större delen av sin tid här utan att vara skriven här. Av åldersfördelningen kan man anta att de som flyttade ut på 80-talet eller redan bodde här då och fyllde skola och förskola med barn

verkar bo kvar medan flertalet av deras barn tycks ha valt ett annat liv. Nu tycker jag att alla är lika mycket värda oavsett ålder men för att hålla bygden vid liv behövs fler yngre familjer. Om du funderar på att flytta ut, sluta fundera och gör det bara. Du kan vara säker på att du är väldigt välkommen. Nu knackar våren på dörren, men innan du går ut och fixar i trädgården eller går i skogen kan du sätta dig en stund med vår tidning och en kopp kaffe.

Hoppas du får en fin lässtund.

Carina Öhman

Vad spännande det ska bli att vara ordförande i Nämndö Hembygdsgemenskap! Tack för förtroendet!

Det är nog många som undrar vem jag är så jag tänkte presentera mig med några rader.

Jag har varit härute varje sommar hela mitt liv, närmare bestämt i Västanvik där min stora trevliga släkt, Dahlgrens, har sin bas. Släkten har vuxit snabbt och det blev svårt för oss alla att få plats. Eftersom kommunen inte lät oss bygga fler hus köpte min man och jag på Orrön för 10 år sedan.

Min morfar och mormor, Ivar och Gerd Dahlgren, lärde mig mycket om Nämndös historia när jag var liten. De bodde i det stora gula huset på Västanvik som min morfars mormor fick vid arvskifte i Östanvik kring 1865.

Det har alltid varit min dröm att bo

härute och efter att jag gått i tidig pension fick jag möjlighet att spendera mer och mer tid på ön och upp-

täcka hur fantastiskt det är även när det inte är sommar. Jag har sysselsatt mig med att försöka odla på min tomt som består av blåbärsskog och berg. Ingen lätt uppgift men det har gått över förväntan tack vare Nämndöskärgårdens odlarforum som jag varit med att skapa. Det är en fantastisk gemenskap som är inne på sitt 4e år nu.

Jag har kommit att engagera mig alltmer i föreningar härute och har jobbat ett år som projektkoordinator för Nämndö Green Archipelago och är nu styrelseledamot. Jag är en av författarna till förstudien som precis presenterats för Svenska biosfärrådet på Naturvårdsverket och är basen för ansökan för att göra Nämndöskärgården till ett biosfärområde.

Jag tackar åter för förtroendet jag fick av årsmötet att leda Hembygdsgemenskapen och ser både stora möjligheter och stora utmaningar för oss men känner mig trygg med mina kompetenta kollegor i styrelsen och en bra vision för Nämndöskärgården som presenterades på årsmötet.

Karin Heeroma

Alla är välkomna som medlemmar i Nämndö Hembygdsgemenskap, både du som året-runtbo och du som är deltidsbo eller tillfällig gäst!
Nämndö Hembygdsgemenskap har ca 400 medlemmar och är Nämndöskärgårdens officiella representant i kontakter med myndigheter och liknande. Vi är medlemmar i SIKO (Skärgårdens Intresseföreningars Kontakt-Organisation) och har därigenom ett nära samarbete med ö-föreningar både i Stockholms skärgård och genom Skärgårdarnas RiksFörbund (SRF) i hela landet och ö-befolkningar i övriga Europa (ESIN).

Föreningen arbetar för att främja bygdens intressen, såväl inom kultur och miljö som näringsliv och övriga samhällsfrågor.

Föreningen äger och förvaltar Nämndö Hembygdsgård samt besöksbryggor i Sand som anslutande infartsparkering till W-trafiken.

Alla är välkomna som medlemmar.

Ansvarig utgivare

Karin Heeroma, ordförande
heeromak@gmail.com

Nämndö på nätet:

www.namdohbf.se
www.namdo.dinstudio.se
www.facebook.com/namdohbf
www.namdo.nu

I redaktionen:

Redaktion, Christina Krook,
Carina Öhman, Bitte Heaggström
och Hans Magnusson.

Redigering & layout

Hans Magnusson, hans@mrdab.se

Tidningens postadress

Nämndö Sand 155, Pl 16, 130 36 Nämndö
Tidningen utkommer med 3 nr/år
TRYCK: Pipeline

**Glöm inte att
betala årsavgiften, 150:- till
Nämndö Hembygdsförening
Pg: 495 89 99-7
Bg: 351 2878
Swish: 12 3527 8429**

Nämndö Hembygdsförening

Styrelsen Nämndö Hembygdsförening 2024

Karin Heeroma Ordf
Lotten Hjelm V. ordf
Karin Kjellsson Ladholt Kassör
John Carly Sekreterare
Jesper Dahlgren Ledamot
Doris Eriksson Suppleant
Johan Bager Suppleant
Nilla Söderqvist Suppleant
Stefan Walden Suppleant
Anna Horngren Suppleant

Revisorer

Anne Horngren Revisor
Ulf Haeggström Revisor
Inger Eriksson Revisor suppleant

Valberedningen

Per Fjärdhäll
Göran Görsson
Clare Lindstrand
Louise Dahlgren
Jesper Skogsryd

Ungdomsledamot

Gustav Hjelm-Söderberg

Redaktionsgruppen Nämndö Nu:

Hans Magnusson Layout
Karin Heeroma Ansvarig utgivare
Carina Öhman

Christina Krook Annonsering
Bitte Heaggström

Nämndödagsgruppen:

Göran Görsson
Clare och Axel Lindstrand
Styrelsen

Bokningsansvarig Hembygdsgården:

Karin Kjellsson Ladholt

Pubansvarig:

Eva Eldebrink

Arbetsgrupper

Biblioteket Nilla Söderqvist
Bryggor Stefan Walden
Hembygdsgården Lars Haeggström
Nämndö Nu Christina Krook
Nämndodagen Göran Görsson
Sjötrafiken Nilla Söderqvist

Nämndö Skärgårdsråd

Solcellsgrupp

info@namdohbf.se

heeromak@gmail.com
lottenhjelm@gmail.com
k.k.ladholt@gmail.com
j.g.hughes01@gmail.com
jesper.dahlgren@outlook.com
doris.eriksson@hotmail.com
johan.bager@seatrans.se
nilla.soderqvist@gmail.com
stefan@waldenco.se
anna.horngren@telia.com

anne@abhorgren.se
ulf.h@ugh.se
inger_erikson@hotmail.com

per@ostanviksgard.se
gorsson@gmail.com
clarelindstrand@aol.co.uk
mail@louisedahlgren.com
jesper@skargardsservice.nu

gustavhj@hotmai.com

hans@mrdab.se
heeromak@gmail.com
carinapanamdo@gmail.com
utterkobben@msn.com
bitte_h@hotmail.com
namdodagen@gmail.com
gorsson@gmail.com
jeffreypaorron@aol.com
info@namdohbf.se

info@namdohbf.se

e.elde@hotmail.com

nilla.soderqvist@gmail.com
stefan@waldenco.se
lhpab@live.se
utterkobben@msn.com
gorsson@gmail.com
nilla.soderqvist@gmail.com
lottenhjelm@gmail.com
yngve.hassler@gmail.com
manssondan@gmail.com
utterkobben@msn.com
j.g.hughes01@gmail.com
yngve.hassler@gmail.com
bernt.froderberg@hotmail.com

Kalendarium våren 2024

Kalendarium Kyrkan

Söndag 31/3 kl 15 Påskdagsmessa. Nämndö kyrkokör sjunger.

Söndag 26/5 kl 11 Söndagsmessa följt av Församlingsdialog och fullmäktigemöte.

I samband med gudstjänsten, är det även invigning av det nya Antependiet.

Lördag 8/6 kl 17 Vårkonsert med Djurö spelmän, Trollska polska!

"Kyrkan söker frivilliga som kan tänka sig att under några dagar i veckorna 27-31 hålla kyrkan öppen för besökare kl 12-15. Man måste vara på plats i eller utanför kyrkan under tiden. Kontakta Dan Enberg 070-656 79 47."

PUB: 6/4 4/5 1/6 18-23

11-12/5 kl 10-15 Städdag Hembygdsgården

Insamling till Nämndodagen 20/7, Nämndodagen 27/7

Plantbyttardag den 25/5 på Östanviksgård, mer info kommer senare. Biblioteket öppet måndagar

Hjortar, hur många är dom och spelar det någon roll?

Tankar och funderingar från Östanviks gård.

”Morfar, morfar, jag såg 12 hjortar på Kapellgården! Nej det kan inte stämma, så många hjortar finns det inte på ön”. Så kunde det kanske låta på mitten av 70-talet.

Då var hjortarna inte ett vanligt förekommande djur på Nämndö, även fast de hade funnits här sedan 50–60-talet, enligt ryktet utplacerade för jakt. Vad vi vet är att under åren som gått har hjortstammen på ön ökat och blivit en påtaglig del av Nämndös fauna. Under samma tid har ön avfolkats och jakten minskat. Skötsel av skog och mark, som tidigare var en naturlig del av människors liv, har minskat markant eller försvunnit helt på vissa platser. Hjortarna har funnit sin plats på ön och frodas.

Besökare har idag stora chanser att se både en två eller flockar på 10-20 individer eller ännu fler på åkrarna när man rör sig på ön. Idag är vi många som upplever att hjortarna blivit alldeles för många och att de idag utgör ett stort och allvarligt problem. Trädgårdar måste stänglas in med 2 meter höga stängsel om man vill kunna odla grönsaker, bär och blommor. Diskussioner och tips delas med varandra om hjortsäkra plantor, vilket kan variera på olika ställen på ön. Pioner överlever i Sand men inte på Nämndö Böte. Den blomsterprakt som tidigare under vår – försommar har funnits på ön är en spillra. Den som vill uppleva hur det varit kan besöka t.ex. Aspö eller Villinge under försommaren, ett besök att minnas. Viktiga värdväxter för insekter och fjärilar betas vilket i sin tur riskerar att påverka den biologiska mångfalden på ön. Listan kan göras lång.

Vi som driver Östanviks gård på ön påverkas stort av viltskador på betesmarken och på åkrarna. Hjortarna betar på åkrarna året runt, vilket leder till trampskador under perioder då vallen (vall = gräs som blir hö eller ensilage) är känslig, plantorna blir stressade och har svårt att lägga energi på ett bra rotsystem och blir därmed även känsliga mot torka. Det

gör att skörden blir mindre än vad den borde, samt att återväxten efter skörd blir mindre. Vi behöver lägga mer tid, bränsle och energi för att få ihop vinterfodret än vad vi egentligen skulle behöva.

Återväxten på vallen är viktig som betesmark för framför allt lammen, men också för tackorna när vi tar hem dem från betesöarna, där de varit under sommaren. För oss är det en årlig stress och oro över tillväxten av foder och bete, det skapar extra arbete och ekonomisk belastning och vi vet att oro inte bra för personliga hälsan. 2023 fick vi bara ihop hälften av grovfodret inför vintern. Resten fick vi köpa. Det är inte hållbart i längden.

Vi brukar säga att våra kor och får är naturvårdare. Deras huvudsakliga syfte är att beta gamla betesmarker på Nämndö och på ett antal betesöar utanför. De gör ett fantastiskt arbete med att skapa biologisk mångfald samt håller kulturlandskapet öppet för alla besökare och oss som bor här. Under växtsäsongen får de sin mat genom bete, på vintern är det skörden från vallarna som utgör grovfodret för alla våra djur.

En cirkulär gård, där gödsel används på åkrarna som i sin tur ger foder tillbaka.

Enligt kunniga jägare och personer med kunskap om hjortförvaltning har man kommit fram till, att Nämndö med sin yta och natur, kan bära en vinterstam på ca 60–100 individer. Och då är det egentligen inte på åkern de ska äta. Idag har vi en vinterstam på ön på ca 300 individer och på sommaren över 400 st, alltså 3-5 gånger för många. En siffra som inte alla håller med om, men egentligen är antalet inte det viktigaste utan skadorna de gör.

Hur kan man veta hur många djur som finns på ön, kanske nu någon undrar? Och det är en bra fråga. Det kan man inte exakt. Enligt Länsstyrelsen i Södermanland kan inventering av hjortar ske enkelt och med relativ hög träffsäkerhet. I samtal med konsult på jägarförbundet så bekräftar de inventeringssättet.

En kväll i april-maj, då vallen har börjat växa går man ut.

Det ska vara vindstilla och solsken, hjortarna går då ut på vallen/betesmarken vilket gör de lättträknade.

Räkningen sker helst på fler platser samtidigt. Man ser inte alla djur, men kanske runt 60%. Gör man sedan på samma sätt varje år så har man bra jämförelsematerial och kan se om stammen ökar eller minskar.

Det jägarförbundets konsult tryckte hårt på, var vikten att fortsätta på det

sätt man börjat, annars kan man inte jämföra siffrorna.

Det här är något som pågått på Nämndö sedan 2002 och som man på andra ställen precis har börjat med.

På Nämndö har det räknats hjort på våren på samma sätt i över 20 år och som ni kan se (i tabellen) varierar gruppen upp och ner. Tyvärr kan vi inte se någon nedåtgående trend. Nu verkar stammen öka igen.

Avskjutningen låg under åren 2002–2015 på ca 80–100 djur/år, under åren 2015–2022 på ca 100–130 djur/år och för åren 2022–2023 har vi inte kännedom om. Årets sammanräkning är inte klar, men det lutar åt en betydligt mindre mängd fällda djur.

Problemet med för stora dovhjortstammar är inte unikt för Nämndö, finns i stora delar av södra Sverige. Det pågår en hel del projekt som är intressanta att titta närmare på. I projekten samlar man in fakta, undersöker hur stora viltskadorna är på bl.a. jordbruksmark, hur många hjortar som finns och testar nya metoder för att åstadkomma någon förbättring.

Inventering på Nämndö Dovhjort

ÅR	ANTAL vid hjorträkning i maj	ANTAL SKJUTNA DJUR
2002	130	2002-2015 mellan 90-120 djur/år
2003	144	
2004	174	
2005	155	
2006	150	
2007	186	
2008	148	
2009	154	
2010	93	
2011	118	
2012	147	
2013	146	
2014	145	
2015	159	
2016	159	
2017	262	
2018	249	
2019	?	
2020	241	
2021	144	
2022	177	
2023	203	
2024	...	

En lång kall vinter med mycket snö.

152 djur skjutna

Drygt 40 (ej inräknat Stiftelsens mark)

Och skapar tillsammans en gemensam viltvårdsplan, dovhjortsförvaltning. Många projekt sker i samarbete mellan markägare, Länsstyrelse, kommuner, LRF, jägarförbundet, arrendatorer osv. Bl.a. ett stort i Södermanlands län och ett i Östergötland län. Finns mer information på respektive Länsstyrelses hemsida.

LRF (lantbrukarnas riksförbund) har landat i att ett rimligt bortfall (som bonden får tåla) av skördemängd p.g.a. viltskador är 2–4 %, beroende på om man tittar på gårdsnivå eller på nationell nivå. Camilla Strandman och Albert Mattsson, arrendatorerna innan oss, satte upp mättrutor och kunde då mäta upp ett skördebortfall på 50 % p.g.a. viltskador. Även vi har haft mättrutor uppsatta och ser samma resultat. Vi kommer sätta upp ett antal mättrutor på vällen även i år för att fortsätta inhämta fakta. Vi återkommer med resultat.

I Åtvidabergs kommun har man under flera år gjort mätningar på bortfallet och det var där betydligt högre. Majoriteten av provrutorna visade ett bortfall på 20-60 %. De högsta bortfallen var på en omsådd vall på 85 %. Men det positiva var att när man provade organiserad skyddsjakt på åkrarna, så sjönk den siffran

rejält, ner till 12 %. Fortfarande en bra bit från 2-4 %, men bättre. Nu får inte vem som helst ägna sig åt varken skyddsjakt eller vanlig jakt, det är markägarna som har jakträtten och ansvaret för viltvård. Det vore intressant att se vad organiserad skyddsjakt på åkrarna under våren skulle kunna göra för skörden senare i år. Något måste i alla fall ske om vi ska få en förändring.

Men förutom själva viltförvaltningen så vi kan nog alla hjälpas åt på något sätt. Föreningen Nämndö Green Archipelago tittar bla närmare på vilka aktiviteter de kanske kan genomföra, tex kanske en föreläsning för oss alla i sommar om viltvård och hjortar, eller något annat. Vi får hålla ögonen öppna. Ni själva kan fråga på lokala restauranger om hjortköttet är lokalt fångat (varje jägare får sälja 3–4 hjortar styckade och packade direkt till restauranger och till privatpersoner). Fråga din närmsta jägare om du kan få köpa en bit och på det sättet öka efterfrågan.

Stina Molander,
Per Fjärdhäll,
Jon Fjärdhäll
Östansviks gård

Den stora ladugården på Östanvik

En gång i tiden fanns en imponerande ladugård av tegel på Östanvik. Den låg snett över vägen räknat från dagens ladugård vid gamla Östanvik och precis framför grindstugan där. Ladugården var under nästan hundra år den mäktigaste byggnaden på Nämndö. När den byggdes var den ett förebud om att en ny epok hade inletts med drastiska förändringar i öbornas liv. När den revs var också det ett tecken på att en ny tid hade infunnit sig.

Bland gamla dokument på Stockholms stadsarkiv finns en planritning med beskrivning över ladugården på Östanvik som är gjord efter en "avmätning" i september 1771, vilket väl betyder att den fanns på plats vid den tidpunkten. Troligen var den i så fall helt nybyggd. Ladugården är också utsatt på den karta över Nämndö från 1863 som ritades med anledning av det laga skifte som då förbereddes på ön. Troligen revs den några få år därefter. Det betyder att den i runda tal fanns på plats mellan åren 1770 och 1865.

Ladugården var byggd av tegel på gråstensfot. På taket låg taktegel och på sina ställen grön bleckplåt. Den var U-formad med "öppningen" mot herrgården i sydväst. Den nordöstra långsidan var 39 meter, kortsidorna 31 meter. Planritningen saknar vissa mått men den totala ytan kan uppskattas till närmare 750 kvadratmeter, vilket betyder att den var bortåt fem gånger större än den nuvarande ladugården snett över vägen.

Där fanns tröskgolv, loge, fårhus, fähus med plats för 30 kor, oxhus för 12 oxar och stall för 10 hästar. Enligt planritningen fanns strax intill ett pumphus byggt över en brunn från vilken vatten i en ränna leddes in till djuren.

Byggherre bör ha varit Magnus Blix (1743–1805), även om han uppges ha köpt Nämndö först 1772. Denne Magnus Blix var på sin tid en välkänd person med bestämda åsikter i de mest skilda samhällsliga frågor. Han hade till exempel ett intresse för ekonomi och jordbruk, betonade jordbrukets avgörande betydelse för landets välfärd och skrev rent av en bok om det svenska jordbrukets historia. Jordbruket på Nämndö

På kartan över Östanvik från 1863 syns till höger den U-formade ladugården som revs ett par år senare. Till vänster syns herrgårdens huvudbyggnad med sina två flyglar. I dag återstår bara den östra flygeln. Mellan herrgården och ladugården finns trädgårdsland.

ville han reformera radikalt och för det krävdes en ny ladugård på Östanvik.

Magnus Blix ville införa så kallad herrgårdsdrift på Nämndö, vilket betyder att gårdarna som löd under Östanviks herrgård lades ner och att deras mark i stället brukades i herrgårdens egen regi. Jordbruket i Sverige genomgick vid denna tid en sådan omställning eftersom godsägarna såg en möjlighet att på det sättet förbättra lönsamheten. När Magnus Blix bosatte sig på Östanviks herrgård år 1772 fanns på ön nio underlydande gårdar, som brukades av där boende så kallade frälsebönder som inte ägde sin jord men ändå hade en viss ställning i jämförelse med torpare, backstugusittare och tjänstefolk. De styrde över sina arbetsdagar, plöjde åkrarna med sina egna oxar eller hästar och kunde ha tjänstefolk. Sådana frälsebönder hade brukat marken på Nämndö och fiskat i havet sedan adeln omkring 1640 tog över ön från kronan, men Magnus Blix började nu att avhysa dem en efter en för att i deras ställe tillsätta torpare, statare, drängar och

arbetskarlar. Det gick inte så fort men inriktningen var ändå tydlig.

Mellan 1780 och 1800 minskade på det sättet antalet gårdar på Nämndö från tio till bara två. Först upphörde Rörstrand (Solhaga), sedan en rad gårdar i Västerby och år 1797 var det Långviks tur. De två gårdarna där lades ner och frälsebönderna ersattes av statorpare, en mellanform mellan statare och torpare. En frälsebonde som accepterade degraderingen kunde få bo kvar. Så gjorde den ene frälsebonden i Långvik. Han hette Olof Ersson och hade tidigare haft den hedersamma uppgiften som nämndeman i Sotholms häradsrätt men slutade sina dagar som fattighjon i Skärvassa.

När herrgårdsdriften till slut var helt införd var Östanvik den enda gården på ön. Enkelt uttryckt hade frälsebönderna ersatts av torpare, som bara brukade en bråkdel av de forna gårdarnas marker medan merparten i stället brukades av herrgården. Frälsebönderna hade betalt sitt "arrende" med främst säd och pengar, torparna betalade med

ar
ra

dagsverken. Den gamla sociala strukturen på ön hade ersatts av en ny enligt vilken alla var underställda herrgården på ett ännu tydligare sätt än tidigare. Enligt den nya ordningen var det rättaren på Östanvik som styrde och övervakade jordbruksarbetet på hela ön. Det var med Östanviks hästar och oxar som de tidigare gårdarna brukades, andra hästar och oxar fanns knappt på ön. Herrgårdsdriften krävde stora ekonomibyggnader och den stora ladugården i Östanvik ska ses i just det sammanhanget.

Att den byggdes av tegel är något förvånande men förklaras nog av att Magnus Blix första hustru, som hette Sofia Ulrica Stiernroos, var hälftenägare i skärgårdens största tegelbruk på Ålö nära Ljusterö. Hennes vapensköld hänger ännu i Nämndö kyrka, som ett minne om den dominerande roll som Nämndös ägarfamiljer har haft i församlingen.

På Nämndö odlades mest råg och korn, som efter herrgårdsdriftens införande tröskades i ladugården i Östanvik av

torpare, statare och drängar. Runt 1830 hade 14 torpare skyldigheten att på egen kost arbeta i genomsnitt omkring 25 timmar per vecka åt herrgården, men därutöver hade de och deras familjer också skyldigheten att åt herrgården spinna, binda not, plocka bär och just tröska.

På förmiddagen den tredje januari 1814 pågick tröskning i den stora ladugården på Östanvik under rättare Söderbergs ledning. När han under en rast i det dammiga arbetet gick hem för att släcka törsten blev han förgiftad med vit arsenik av den tidigare rättaren som hette Åkerström och som var arg och besviken över att ha förlorat sitt arbete. Söderberg överlevde med knapp nöd förgiftningen och Åkerström, som först dömdes att mista livet genom att halsuggas och sedan steglas, slapp till slut undan med tio års straffarbete på Waxholms fästning. (Rättsfallet skildras i Nämndö Nu nummer 49.)

I "Sjösvinga kring Nämndö" av Maj-Britt Eriksson berättar Knut Sandström på Östanvik om ladugården som tidigare funnits där. Knut Sandström var född 1894 och återger gamla skrönor som att Gustaf III hade skänkt tegelsten till Nämndö församling för att en ny kyrka skulle kunna byggas där, men av Blix i stället hade använts till en ladugård. Uppgiften avspeglar kanske det faktum att Blix hade ett mycket spänt förhållande till Gustav III. När kungen hade mördats misstänktes Blix rent av för inblandning i konspirationen och eftersöktes av polisen.

Herrgårdsdriften på Nämndö infördes för att rationalisera jordbruket och därmed förbättra herrgårdens ekonomi, men utfallet tycks ha blivit dåligt. Blix och hans arvingar hade dålig ekonomi. När Magnus Blix gick bort 1805 fanns tre hästar och inte några oxar i ladugården på Östanvik. Tre dragdjur kan inte ha räckt till att driva jordbruk över hela ön och i ladugården fanns ju plats för tjugotvå. Bouppteckning efter hans svärson Elmén 1812 visar visserligen fler dragdjur i ladugården men många skulder och totalt sett ett underskott. Därefter blev det värre ändå. Nämndö övertogs på ett suspekt sätt av en för-

myndare till Elméns dotter. Efter att han hade gått i konkurs med skulder till bland annat Nämndö kyrkkassa, Nämndö fattigkassa och "Sällskapet de nödlidandes vänner" såldes egendomen på exekutiv auktion. Den nye ägaren gick i konkurs han också och ny auktion följde. Köparen, en före detta präst som vunnit berömmelse och blivit mycket förmögen på omfattande affärer med hö, sprit och fastigheter, sålde efter ett par år Nämndö med god förtjänst till en person som inte klarade ekonomin utan sålde av och själv bosatte sig på det lilla torpet Ångskär. Nästa ägare dog efter bara ett år med skulder nästan lika stora som tillgångar. I ladugården fanns enligt bouppteckningen efter honom år 1845 bara två hästar och inga oxar alls.

Man kan fråga sig hur situationen på Nämndö var under denna tid när inga bönder fanns och inte heller herrgårdens ägare tycks ha haft resurserna som krävdes för att driva jordbruket på ön. Omkring 1812, då kyrkan låg vid Östanvik, sålde herrgårdens arrendator sprit till kyrkobesökarna och på 1840-talet såldes rent av sprit på prästbostället i Krokvik. Uppgifterna om den dåvarande kapellpredikanten talar om råhet, dryckenskap och ovårdat levnadssätt. Rätten att tillsätta kapellpredikant i församlingen tillhörde ägaren av Östanviks herrgård och vid försäljning övergick den rätten till nästa ägare oberoende av hans lämplighet att sköta den uppgiften.

Den stora ladugården på Östanvik revs omkring 1865 när Nämndö i ett arvskifte delades upp mellan fyra syskon. Den värderades då mycket högre än den dåvarande herrgårdsbyggnaden, som bestod av en huvudbyggnad med två flyglar. Både ladugården och stora delar av herrgården revs för att arvet skulle kunna fördelas mellan syskonen, men grunderna går ännu att se. När Nämndö delades upp på de fyra gårdarna i Östanvik, Västanvik, Västerby och Västeräng fanns ju inte heller samma behov av en så stor ladugård längre. Frågan är om den någonsin fyllde sin funktion.
Kalle Kjellman
Lilla Marn

Gillinge – ett gammalt hemman i Nämndö skärgård

Johan Thyberg

Skoboraden är namnet på en rad av öar som sträcker sig från Gillinge i söder till Ormskär i norr och inkluderar öar som Jungfruskär, Grönskär och Ängskär, de två först nämnda naturreservat och flitigt frekventerade av fritidsbåtar. Denna del av Nämndö skärgård har beskrivits i en bok med namnet 'Skoboraden – från Gillinge till Ormskär' av Karin Lindeberg. Mycket av den information som ges här har hämtats från denna bok.

Gillinge är 1,3 km lång med en yta av 0,7 km². Där har funnits fiskare och bönder sedan 500 år tillbaks och i skattelängder från 1540 nämns en Peder Glad med familj som boende på 'Gelinge'. På 1600-talet bröt torparen Melker upp åker- och ängsmark mitt på ön, som brukades långt in på 1900-talet. I byn som låg i en vik på öns östra sida bodde i slutet på 1800-talet Karl Norman och Ernfrid Öhman med familjer och ägde olika skiften i hemmanet, som utöver hemön inkluderade Vånö, Biskopsön, och ett flertal mindre öar (Figur 1).

Figur 1. Kartbild över det gamla Gillingehemmanet med huvudöar som Gillinge, Vånö, Stora Immarskär, Harö, Tistronskär och Tordmullen. I det ursprungliga hemmanet ingick även Biskopsön med omkringliggande arkipelag längre ut åt öster.

Den av de två ovan nämnda familjerna som längst kom att finnas kvar på Gillinge var Normans. Karl Norman var född 1850 på Ingarö och flyttade 1881 ut till Gillinge. Han gifte sig 1896 med Alva Augustdotter som var född 1877 i Loftahammar i Tjusts skärgård. Hennes föräldrar hade dock senare flyttat upp till Stockholms skärgård och hade under några år arrenderat gården på Grönskär alldeles intill Gillingehemmanet. Den stora ålderskillnaden

mellan Karl och Alva berodde på att han varit gift två gånger tidigare. Hans första fru dog i barnsängsfeber och hans andra fru i cancer efter sexton års äktenskap.

Äktenskapet mellan Karl och Alva blev lyckligt och de fick tolv barn. Familjen levde till stor del på självhushåll. De hade 4-6 kor, ett par kalvar, får, grisar, höns och en häst. Fiske och jakt var också viktiga delar i försörjningen. Sammanhållningen inom familjen var mycket god och man hade goda kontakter med familjerna på angränsande öar. Man bodde i Hemviken på öns nordöstra sida och familjens boningshus finns fortfarande kvar där (Figur 2).

Karl Norman dog 1927 i hjärnblödning, 77 år gammal, fem år efter det att det yngsta barnet fötts. Enligt en av döttrarna ska det därefter ha kommit folk och frågat Alva om de fick köpa gården. Hon sade dock nej till detta och menade att marken och husen skulle gå till barnen.

Alva levde kvar och verkade på Gillinge fram till 80-årsåldern tillsammans med äldste sonen Anders som livnärde sig som fiskare. Från 75-årsåldern bodde hon vintertid hos sin dotter Barbro i Dalarö som där var gift med mästerlotsen Kurt Sjöblom. På våren flyttade hon dock åter ut till Gillinge där flertalet av barnen också tillbringade sina somrar. De valde ut var sin tomt på Gillinge och öarna däromkring och byggde sig fritidshus för sina familjer. Sina sista år tillbringade Alva på äldreboendet i Dalarö där hon dog 1964, 87 år gammal.

Idag finns det två av familjen Norman som fortfarande är åretruntboende på Gillinge. Den ene är Ove Hebing (84 år) som bor i det gamla boningshuset (Figur 2). Den andre är Olle Fernlöf (75 år) som 1980 vid 32 års ålder flyttade ut till Gillinge med sin dåvarande fru Ninni och deras nyfödda dotter Karin. Man bodde initialt i den gamla tvättstugan nere vid bryggan som Olle sedan steg för steg byggde ut (Figur 3). Olle försörjde sig främst på fiske och båttaxitransporter. Under perioder ansvarade han även för skolskjutsen av skärgårdsbarnen samt för postgången till öarna.

Efterhand kom Olle Fernlöf att alltmer ägna sig åt turism med mindre grupper för fiske, konferenser, med mera. Detta utvidgades än mer efter 2007 då Erika Kreitz kom ut till Gillinge och tillsammans med Olle började arrangera ledarledda kajakturer, båt- och segelutflykter samt fiske och sjöfågeljakt. Inkvartering skedde i den gästbod som Olle byggt och middagar serverades i det egna hemmet, ofta med Olle själv som kock. Idag har dessa aktiviteter avtagit men Olle arbetar än idag som tillsynsman för den stuguthyrning för egen personal som SEB driver på södra Gillinge och grannön Villinge.

Figur 2. Den vänstra bilden från 1929 visar familjen Normans boningshus i Hemviken på Gillinge. På bryggan står syskonen Inga tio år och Hans sju år. Till vänster ses även ladugården som numera är rivet. Den högra bilden visar boningshuset som det ser ut idag.

Figur 3. Här avbildas ytterligare en del av bebyggelsen i den gamla byn på Gillinge. Längst till vänster ses det hus som Olle Fernlöf och hans sambo Kristina Sjödelb bor i idag.

I början av 1900-talet började man på Gillinge att sälja av delar av sin mark. År 1905 såldes Biskopsön, tidigare betes- och slätterö, till guldsmiden Jean Jeansson, som 1910 i sin tur sålde till Carl Frisk, grundare av Svenska Handelsbanken. De första husen byggdes på ön 1917 men det var först 1930 som fast boende kom ut hit i form av fiskaren Johan Åkerström med familj. När Carl Frisk dog 1944 flyttade dessa och då tog Erik Sundberg från Nämndö kontakt med sterbhuset och fick ta över arrendet för att flytta ut med sin fru Emmy och två döttrar. Man försörjde sig främst på fiske. År 1958 föddes sonen Dan och han kom att ta över sysslorna på gården efter det att fadern 1981 omkommit i en drunkningsolycka. Dan är fortfarande fastboende på ön men istället för fisket är det idag båttransporter som är den huvudsakliga arbetsuppgiften (Figur 4).

År 1962 köpte bankmannen Marcus Wallenberg Biskopsön och öarna däromkring och vid dennes död 1982 gick ägandet över till 'Marcus Wallenbergs Stiftelse för friluftsliv åt anställda vid Saab-Scania AB samt för skyddande av natur och djurliv på Biskopsöarkipelagen', numera omdöpt till Biskopsöstiftelsen.

I juni 1983 beslutade Länsstyrelsen i Stockholm att inrätta Biskopsö naturreservat och blev själv förvaltare av detsamma, ett uppdrag som 1986 gick över till Skärgårdsstiftelsen för vilken Dan Sundberg och hans dåvarande fru Eva länge fungerade som tillsynsmän. Skärgårdsstiftelsens uppdrag upphörde dock 2022 och återgick då till Länsstyrelsen.

Ytterligare en avstyckning från Gillinge hemmanet gjordes 1910 då grosshandlaren Hjalmar Horngren köpte ön Tistronskär av Karl Norman och Ernråd Öhman till sin son Kurt Horngren för 3.000 kronor. Något år senare köpte man även Gräskobben utanför Tistronskär samt Vänö med omkringliggande öar som komplement till Tistronskär. Till sin andre son Gunnar köpte Hjalmar 1914 södra delen av Gillinge med viken Villingehamn på västra sidan.

Kurt Horngren byggde 1911 en stor jaktstuga på Tistronskär och senare även ett båthus där han hade motorverkstad och smedja (Figur 5). Han lät vidare sin vän, båtkonstruktören Carl Gustaf Pettersson, rita en snabb passbåt som han använde för färderna ut till ön.

Figur 4. Bebyggelsen på Biskopsö.

Han gifte sig 1919 med konsertpianisten Celi Lürs och tillsammans fick de två söner, Lars och Jan. Äktenskapet avslutades 1932 och Kurt flyttade då ut till Tistronskär där han ägnade sig åt fiske och jakt. Han levde där ett bekvämt liv med hushållerska samt inhyrd personal för vedhuggning, reparationer och byggen. Till helgerna hämatade han ut sina söner, vilka annars bodde med mamman på Östermalm i Stockholm.

I början av 1950-talet övergav Jan Horngren och hans sambo Kerstin Mäcs sitt studentliv och sina blivande lärarkarriärer och flyttade ut till Tistronskär och Jans pappa Kurt. De gifte sig där 1952 och etablerade sig som ål- och strömmingsfiskare samt senare även som fårfarmare. Efter det att Kurt Horngren dött 1953 blev Jan och Kerstin ägare till Tistronskär, Vänö och andra tillhörande öar. De fick tre barn, Klas, Celi och Anna, som alla i vuxen ålder kom att förbli skärgårdsbor. Klas hamnade på Alkläppen på Nämndö där han bildade familj medan Celi och Anna hamnade på Vänö. Idag är det bara Anna Horngren (64 år) av de tre barnen som är kvar i livet och fortfarande bor kvar på Vänö. Här finns även Celis son Mats Serneholt som med fru och barn nyttjar sitt tidigare barndoms hem som fritidsställe. På Harö strax öster om Vänö har Mats syster Terése Nyström också ett sommarhus.

Figur 5. Till vänster huset på Tistronskär byggt 1911 av Kurt Horngren. Till höger ses båthuset där han bland annat hade motorverkstad och smedja.

Efter sina studier på fastlandet flyttade Anna Horngren vid 20 års ålder hem till Tistronskär. För att försörja sig började hon väva trasmattor och fiska. Senare samma år tog hon också arbete med skogsrojning på ön Fjärdlång en bit söderut och träffade där Thomas Carlsson

från Saltarö på Värmdö. De blev ett par och Thomas flyttade ut till Tistronskär där de ägnade sig åt fiske och även startade en fiskodling i mindre skala. Efter ett flerårigt väntande på bygglov startade de sedan en större fiskodling på Vånö. Redan några år tidigare hade de börjat bygga bryggor samt hus med virke som togs från skogen på Vånö och sågades upp i den med tändkulemotor drivna såg som fanns på Tistronskär (Figur 6).

Det man kom att odla var regnbågslox som till en början såldes färsk. Fisken levererades tidigt på morgonen till Dalarö för vidare transport med lastbil till grossister i Stockholm. Senare började man istället att sälja fisken filead, rökt och gravad eller på andra sätt förädlad och byggde upp en produktionsanläggning för detta. Under somrarna gick laxen till kvalitetskrogar i skärgården och på hösten till dito på fastlandet.

Arbetet med odling och förädling av regnbågslox drevs framgångsrikt under trettio års tid men till slut blev problemen med säl som skadade kassarna och tog stora mängder fisk alltför stora och man beslöt sig därför att i början av 2010-talet lägga ner verksamheten. Istället har man på nytt tagit upp fårskötsel och registrerade 2013 Vånö Naturbete AB som föder upp gutfår. Vintertid går dessa på Vånö men under sommaren flyttas de runt mellan ett flertal öar tillhörande gården, inklusive Tistronskär och den intilliggande Gråskobben.

Jan Horngren dog 1990 men hans fru Kerstin bodde kvar på Tistronskär fram till 90 års ålder och tillbringade sedan sina sista år på äldreboende på fastlandet fram till sin död 2018 vid 94 års ålder. Under de sista åren på ön fick hon hjälp med hemtjänst från Värmdö kommun.

Som nämnts var det inte bara åt sin son Kurt Horngren utan också åt dennes bror Gunnar som Hjalmar Horngren i början av 1910-talet köpte mark tillhörande Gillinge. Den del Gunnar fick låg på södra delen av ön och inkluderade Villingehamn en vik där de boende på grannön Villinge brukat gå iland när de besökte Gillinge. På höjden ovanför denna vik byggde Gunnar Horngren en sommarbostad åt sig och sin familj med utsikt västerut mot Villinge och söderut mot Öppet hav (Figur 7). Bland sina vänner var han känd som en aktiv seglare som både gjorde långfärder och deltog i kappseglingar. Vid endast 51 års ålder dog han under tragiska omständigheter på Gillinge. Efter hans död sålde änkan fastigheten.

Efter ytterligare några ägarbyten köptes egendomen av Lennart Osterman, bilhandlare med Ostermans Marmorhallar i Stockholm city samt flygpionjär och grundare av Osterman Aero. Resorna till och från Gillinge gjordes ofta med sportplan eller amfibieplan. För de förra gjordes en landningsbana i ordning på den stora ängen centralt på ön. Vid huset på höjden ovanför hamnviken lät han anlägga både en tennisbana och en swimmingpool. Till sin hjälp hade Osterman en gårdskarl som skötte djur, båtar och fiske och dessutom tjänstefolk som tog hand om hushåll och trädgård.

Efter tjuo år sålde Lennart Osterman merparten av fastigheten till Stockholms Enskilda Bank (idag SEB) men behöll huset på höjden. Sedan år 2000 ägs huset som Gunnar Horngren ursprungligen byggde av Mats Lindström från familjen bakom bok- och tidskriftsförlaget Saxon & Lindströms.

De delar av Gillinge som Lennart Osterman sålde till SEB kom tillsammans med bankens ägor på grannön Villinge att utgöra en del av 'SEB Personalstiftelse för rekreativ mål' som erbjuder anställda i eller pensionerade från banken möjlighet att hyra fritidsboende. Vid Villingehamn kom man för detta ändamål att uppföra flera hus och även att anlägga en hamn med båthus (Figur 8). Som nämnts tidigare är det idag Gillingebon Olle Fernlöf som fungerar som tillsynsman och skötselansvarig för SEB:s anläggningar på Gillinge och Villinge.

Figur 8. Två av husen samt båthuset som ingår i SEB:s semesteranläggning vid Villingehamn på västra sidan av Gillinge.

Detta var en kort presentation av historien för skärgårdshemmanet på Gillinge, främst från slutet av 1800-talet och framåt. Mycket mer finns att säga, inte minst beträffande de storslagna naturupplevelser som denna övärld erbjuder. Till detta får jag återkomma vid ett senare tillfälle.

Johan Thyberg

Jag är 76 år, född och uppvuxen i Stockholm.

År 2005 köpte jag en ö i yttre delen av Östergötlands skärgård och bodde där under 16 år, mestadels året om.

Under denna tid skrev jag tre böcker om denna arkipelag. Den första handlade om öar som en gång i tiden sjöd av liv året runt men nu står mer eller mindre övergivna, den andra om kustfarleden genom Östergötland och den tredje om flora och fauna i yttreskärgården.

År 2022 sålde jag ön där nere och köpte en fastighet på

Sågsjär, en mindre ö som tillhört hemmanet på Gillinge.

Jag har nu börjat skriva på en bok om Gillinge- och Villingehemma-

nen och deras historia från 1500-talet fram till idag.

Material hämtas bland annat från äldre böcker, arkiv, gamla kyrkböcker och intervjuer med personer med anknytning till dessa gårdar.

Årets kalvtema på Östanviks gård!

1974 vann ABBA med Waterloo i Brighton och en fantastisk grupp.

Under många år så var ABBA både älskad och av en del hatad. Glitter och glamour under 70-taletsproggens era.

Men vem tycker inte om glitter och glamour! Hur många av oss har inte dansat till Dancing Queen eller Gimme! Gimme! Gimme! eller någon annan fantastisk sång. På klassfester, afterski och på ungdomsgårdar har det skakats loss till deras låtar (ni hör hur gamla vi är).

Här är vår hyllning till deras odödliga låtar. Hittills har sju av åtta kalvar kommit och de heter, i ordning:

**Angeleyes,
Fernando,
Napoleon,
Chiquitita,
Björn,
Benny och
Super Trouper.**

Stina, Per och Jon

Årsmötesprotokoll Nämndö Hembygdsförening 2024

Nämndö Hembygdsförening 2024-02-18

1. Årsmötet öppnades av ordförande Göran Görsson
2. Årsmötet godkände dagordningen
3. Till mötesordförande valdes: Lotten Hjelm
4. Sekreterare; Eva Eldebrink,
5. Justerare och rösträknare; Karin Heeroma och Stefan Holmér.
6. Röstlängden fastställdes
7. Årsmötet ansåg att styrelsen sammankallat på rätt sätt.
8. Styrelsens verksamhetsberättelse redovisades av Göran Görsson
9. Karin Kjellson redogjorde för resultat- och balansräkning.
10. Ulf Haeggström läste upp revisionsberättelsen.
11. Resultat- och balansräkningen fastställdes.
12. Årsmötet beslutade ge styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2023.
13. Resultatet beslöts överföras i ny räkning.
14. Styrelsens förslag till ny verksamhetsplan och budget godkändes.
15. Sittande och val av nya funktionärer

Ordförande

- * Karin Heeroma nyval två år.

Ordinarie ledamöter

- * John Carly nyval två år
- * Jesper Dahlgren kvarstår ett år
- * Karin Kjellson omval två år.
- * Lotten Hjelm kvarstår ett år

Suppleanter

- * Anna Horngren nyval ett år
- * Nilla Söderqvist omval ett år
- * Johan Bager nyval ett år.

Adjungerade

- * Stefan Walden nyval ett år
- * Doris Eriksson nyval ett år

Revisorer

- * Ulf Haeggström, ordinarie omval ett år
- * Anne Horngren, ordinarie omval ett år
- * Inger Eriksson, suppleant omval ett år

Valberedningen

- * Per Fjärdhäll, sammankallande omval ett år
- * Clare Lindstrand omval ett år
- * Jesper Skogsryd omval ett år
- * Louise Dahlgren omval ett år
- * Göran Görsson nyval ett år

16. Motioner och andra frågor

Inga motioner har inkommit.

Frågan gällande antalet styrelseledamöter diskuterades, styrelsen ser över denna punkt för en eventuell justering i stadgarna.

a) Undersökning om möjlighet till solcellsinstallation rapporterades av John Carly som tagit in olika offerter. Frågor och synpunkter diskuterades fritt, mötet enades om att Styrelsen under 2024 fortsätter utreda frågan. John Carly, Berndt Frödeberg och Yngve Hässler utgör den nya arbetsgruppen; Solcellsgruppen.

b) Då den större av toaletterna är i behov av renovering godkände mötet styrelsens förslag att använda medel (ca 200 000 kr) av Hembygdsföreningens reparationsfond för åtgärder.

c) Visionsberättelsen presenterades och godkändes.

Medlemsavgiften diskuterades. Styrelsen välkomnar förslag gällande den punkten inför höstens medlemsmöte.

17. Rapport från arbetsgrupper

Bryggor: Bister vinter har förorsakat en del skador, vilka åtgärdats löpande.

Huset: Hela taket på Hembygdsgården har rengjorts.

Biblioteket

Pubar

NämdöNu

Trafik

Nämdö Skärgårdsråd

Seniorservice

Nämdödagen

Hemsidan

18. Övriga frågor

Inga övriga frågor förelåg

Göran Görsson avtackades efter 6 år som ordförande

19. Ordförande avslutade mötet

Vid protokollet Eva Eldebrink

Justeras:

Stefan Holmér

Karin Heeroma

Lotten Hjelm, mötesordförande

HÅLLBART LIV OCH KIV I NÄMDÖSKÄRGÅRDEN

EN GEMENSAM SYN PÅ VAD VI FÖRVÄNTAR OSS AV FRAMTIDEN

Kommunen har bett kärnöarna ta fram en visionsförklaring för att underlätta för kommunen när dom ska ta fram ett skärgårdspaket som syftar till att människor ska kunna bo och verka i skärgården och inte minst på kärnöarna. Visionsarbetet är framtaget tillsammans med arbetsgrupper, styrelsen och inte minst jag själv. Clare har gjort layouten.

Göran Görsson

ETT AVLOPPSSYSTEM DU KAN LITA PÅ

Ett avloppssystem med reningsverk bara måste fungera enligt alla regler och krav som ställs av myndigheterna. Topas Vattens system för rening av avlopp har en mycket hög tillförlitlighet och bolaget har lång erfarenhet och bland kunderna återfinns allt från enskilda fastighetsägare till kommuner.

Vi är en komplett leverantör av reningsverk för privatpersoner och mindre samhällen, fritidsanläggningar och samfälligheter. Det är en viktig och stor investering man gör i sin fastighet och den skall fungera i många år, därför har vi en utbyggd rikstäckande väl fungerande serviceorganisation.

Topas Vatten är väl insatta i den totala processen med ett reningsverk för avlopp och har höga kvalitetsreferenser så väl från kommuner som från privatpersoner. Topas reningsverk var också det verk som presterade allra bäst i Länsstyrelsens stora test av minireningsverk.

TOPAS
V A T T E N

Kontakta oss:
010 - 146 55 00
kontakt@topasvatten.se
www.topasvatten.se

Nämdö Green Archipelago

- för ett livskraftigt samhälle

Du kanske har varit på någon av våra aktiviteter, sett våra gröna tröjor eller hört talas om oss? Du kanske dessutom hört att vi vill skapa Stockholms skärgårds första biosfärområde men inte förstått vad det innebär? Nu reder vi ut vad Nämdö Green Archipelago egentligen håller på med.

Nämdö Green Archipelago (NGA) startade 2020 och är en ideell förening med en styrelse med både fast- och deltidsboende. Föreningen har en anställd och det är jag, Ann. Jag bor på Värmdö med min familj och har innan detta bland annat arbetat med skärgårdsfrågor på Värmdö kommun och på Skärgårdsstiftelsen. Vi har finansierat stöd från Världsnaturfonden WWF som tidigare varit inblandade i ett flertal andra biosfärområden. Vi har inte något med den planerade nationalparken att göra, förutom att vi intresserar oss för hur det projektet utvecklas. Våra projekt drog igång ungefär samtidigt och båda rör Nämdöskärgården, så vi förstår att man blandar ihop det.

Men vad är egentligen ett biosfärområde? Får man inte bygga som man vill? Blir det restriktioner för min båt? Nej absolut inte, ett biosfärområde för inte med sig några begränsningar i ditt vardagsliv. Tvärtom skapar

det möjligheter för ett samhälle att blomstra. Det bygger på lokal förankring och blir vad människorna i området gör det till, i ett biosfärområde måste det bo människor! NGA ser ett biosfärområde som ett medel för att nå målet: Ett livskraftigt skärgårdssamhälle, där människor kan leva hela sina liv och försörja sig samtidigt som naturen mår bra.

Det finns i dagsläget 7 biosfärområden i Sverige och syftet är att skapa modellområden för hållbar utveckling där människa och natur kan utvecklas i samklang. Här kan man prova nya saker, testa om nya lösningar fungerar och vara innovativ. Vi har till exempel köpt in utrustning för att slå ängsmarker som man använder i alperna för att hävda ängar på öarna för att testa och det fungerar riktigt bra (vi hyr ut dem kostnadsfritt, kolla på vår hemsida för att boka)

För att kunna bilda ett biosfärområde genomför man en förstudie för att undersöka platsens förutsättningar och skapa lokalt engagemang och det är det NGA gjort de senaste åren. Vårt naturvårdsprojekt Cirkulärt biosfärområde i skärgården, också finansierat av WWF, med fokus på biologisk mångfald och cirkulering av resurser har nått ut till många fast-, deltids- och fritidsboende i Nämdöskärgår-

den. Vi har haft arbete kring bland annat våtmarker, ängshävd, fjärilar, kräftor och strandängar och helt enkelt "lajvat" ett biosfärområde. Ett biosfärområde ska också vara en neutral plattform för samverkan och här ser vi att det finns ett hål NGA och biosfärområdet kan fylla.

Under våren 2024 kommer nationella kommittén för Biosfärprogrammet få ta del av förstudien och fatta beslut huruvida Nämdöskärgården blir ett kandidatbiosfärområde. Bli vi det fortsätter arbetet med förankring och att skapa en identitet för biosfärområdet. Vi hoppas att ni vi vara med oss och ni är alltid välkomna att höra av er med idéer och tankar om Nämdöskärgårdens framtid. Jag finns på mejl, telefon eller på vårt kontor i biblioteket i Sand varje tisdag. Det kommer bli ett mycket spännande 2024!

/Ann Aldeheim, koordinator Nämdö Green Archipelago, ann.aldeheim@greenarchipelago.se, 0709541939
Läs mer om biosfärområden <https://biosfarprogrammet.se/>, där finns också länkar till de andra områdena och om NGA på Nämdö Green Archipelago - Nämdö Green Archipelago.

Följ oss gärna på sociala medier
Facebook Instagram

Ann Aldeheim

B

Avsändare:
Nämdö Hembygdsförening
PL 16, 130 36 NÄMDÖ

Nämdö Nu har nu en insändarspalt som vi döpt till **"BRYGGSNACK"**
Vi på redaktionen hoppas att Ni skickar in bidrag.

BRYGGSNACK

Fotohistoria

Vid årsmötet bildades en grupp med syftet att dokumentera öarnas historia med text och bild. Gruppen kommer att informera senare om hur vi vill gå tillväga, vi återkommer.

Släng inte era Guldfiskar i vattendrag eller sjö. De äter mycket, växer blir stora och hotar ekosystemet. (Expres-sen)

Hur ska man enas för att rädda strömmingen i Östersjön?

På gång

Remissvar:
Yttrande har skickats till Naturvårdsverket av den planerade Nationalparken i Nämdöskärgården, från Nämdö Hembygdsförening och Nämdö Skärgårdsråd.

Nationalpark:
Värmdö Kommunen stöttar Nationalparken

Plantbyttardag,
Odlarforum på Östanviksgård 25/5
Tema kryddväxter, så dags att börja så.

DYR ELRÄKNING?

Vi levererar och installerar värmepumpar

Ring eller maila oss vid intresse / offert

QSS

Tel 08-4481855 eller info@qss-service.se

Grovsophämtning sommaren 2024

Aspön	kl. 10.00-11.30	Lördag 15/6
Östanvik (Nämdö)	kl. 12.00-13.30	
Tjusviks brygga (Nämdö)	kl. 14.15-15.15	
Sand (Nämdö)	kl. 10.00-14.00	Söndag 16/6
Sunnansund	kl. 10:00-12.00	Lördag 13/7
Södra Mörtö	kl. 12.30-13.30	
Eknö brygga	kl. 09.00-10.00	Söndag 14/7
Sand (Nämdö)	kl. 10.00-14.00	Söndag 11/8
Östanvik (Nämdö)	kl. 10.00-11.30	Lördag 17/8
Aspön	kl. 12:00-13:30	